

Motion till riksdagen 2005/06:Kr336

av Lars Ohly m.fl. (v)

Kulturpolitik

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Bakgrund.....	4
3.1	Kultur är kommunikation.....	4
3.2	Kultur för samhällskritik, drömmar och glädje.....	5
4	Barnkultur.....	5
4.1	Utjämna geografiska skillnader.....	5
4.2	Kulturskolan.....	6
4.3	Uppföljning av Barnaktionsgruppens resultat.....	6
5	Ett multikulturellt land – vad är det?.....	7
5.1	De nationella minoriteterna och Europarådets krav.....	7
5.2	Mångkulturåret.....	7
5.3	Integration, inte assimilation.....	8
5.4	Litteratur på invandrarspråken.....	9
5.5	Kultur på de nationella minoritetsspråken.....	9
6	Könsmakt.....	9
6.1	Kartlägga och åtgärda.....	10
7	Kulturpolitik för Rosengård och Nattavaara.....	11
7.1	Lokaler för kultur och demokrati.....	11
7.2	Samordning mellan lokalt, regionalt och statligt.....	11
7.3	Digital-tv ska fungera.....	12
8	Amatörer och proffs.....	12
8.1	Samhällets stöd till amatörerna.....	13
8.2	Ansvaret för amatörculturen fortfarande oklart.....	13
9	Folkbildning av och för folket.....	14
9.1	Stat, kommuner och landsting – vilka ska betala?.....	14
9.2	Mindre pengar trots mer verksamhet.....	15
9.3	Folkbildning och mångkultur.....	15

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till system för att jämna ut skillnaderna i landet vad gäller barns tillgång till kultur.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda frågan om att införa en minimistandard, inklusive avgiftstak, för kulturskolor, som är densamma för alla kommuner i landet.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör initiera ett samråd med Sveriges Kommuner och Landsting för att skapa en gemensam beredskap att följa upp barnaktionsgruppens resultat.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen måste undanröja grunden för Europarådets kritik av Sveriges behandling av de nationella minoriteterna.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mångkulturårets betydelse och behov av uppföljning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i kommande översyn i samband med förnyelse av sändningstillstånd för Sveriges Radio och Sveriges Television understryka skillnaden mellan integration och assimilation liksom mångspråkigheten som ett grundläggande värde i samhället.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behov av kartläggning av vilka behov som finns och vilka åtgärder som krävs för att förbättra situationen för utgivning och distribution av litteratur på invandrarspråken.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i anslutning till vad som anförs i förslagspunkt 7 ovan särskilt bör undersökas vilka möjligheter som finns till en nordisk samordning av utgivning på och översättningar till aktuella invandrarspråk.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen via Nordiska rådet, eller på andra sätt, låter utreda hur de minoritetsspråkiga kulturerna kan stärkas genom samarbete över de nordiska gränserna.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en aktionsgrupp, liknande den som finns inom barnkulturområdet, bör tillsättas och ges i uppdrag att kartlägga kulturlivet ur ett könsmaktsperspektiv samt överväga åtgärder och samla positiva exempel.
11. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag på framtida finansiering och lösningar när det gäller icke-statliga kulturlokaler och gemensamma samlingslokaler.
12. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till strategi för samordning mellan kulturinstitutioner och verksamheter på lokal, regional och nationell nivå.

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att nedsläckningen av det analoga sändningsnätet måste anpassas till den tekniska utvecklingen.²
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att stödet till amatörkulturen måste organiseras och ses över så att denna del av kulturlivet får en andel av kulturbudgeten som motsvarar dess faktiska betydelse.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att låta utreda möjligheten att alla kulturverksamheter inklusive amatörföreningarnas riksorganisationer får en automatisk anslagsuppräknning (s.k. PLO).
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillsätta en grupp bestående av samtliga berörda parter inklusive Amatörkulturens samrådsgrupp för att förutsättningslöst utreda var det övergripande ansvaret för amatörkulturen skall ligga.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillsätta en arbetsgrupp bestående av representanter för stat, landsting och kommuner samt Folkbildningsrådet för att utreda hur ansvaret för folkbildningen skall tas och fördelas.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att riktlinjerna för Folkbildningsrådet skall ses över och bli tydligare.

¹Yrkande 2 hänvisat till UbU.

²Yrkandena 4 och 13 hänvisade till KU.

Fel! Okänt namn på

3 Bakgrund

Enligt de kulturpolitiska målen som en enig riksdag antog 1996 är det kulturpolitikens uppgift att ”värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den”. Dessutom ska politiken ”verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande”.

Sådana jämlika möjligheter för samtliga kvinnor och män i samhället är en förutsättning för yttrandefrihet och demokrati. Detta har framhävts av den stora demokratiutredningen såväl som i många andra sammanhang. Likaså har det gång på gång upprepats av ansvariga politiker och myndigheter att ”alla” verkligen ska betyda alla människor i det här landet. Däremot får det aldrig användas som argument mot att särskilt lyfta fram behoven hos de grupper av människor som är underprivilegierade i samhället i dag.

Sist och slutligen hänger makten inom kultursektorn, såväl som i samhället i övrigt, ihop inte enbart med kön eller klass utan också med etnicitet och modersmål, sexuell läggning, med ålder och med ev. funktionshinder. En annan faktor av betydelse är var i landet man bor. Samtliga dessa faktorer påverkar varandra inbördes.

Målen handlar också om kulturen som en dynamisk och utmanande kraft, om kulturarv, bildningssträvanden och möten mellan olika kulturer. De handlar om kulturell mångfald och konstnärlig förnyelse och om att man på så vis ska kunna ”motverka kommersialismens negativa verkningar”. Detta har ibland tolkats som att all kultur som finns på marknaden är dålig kultur. Så är naturligtvis inte fallet. Film, musik, litteratur, ja all säljbar konst är beroende av en marknad. Däremot är en stor del av denna kultur i behov av samhällets stöd om den ska klara sig på den marknaden gentemot den del som har starka ekonomiska intressen bakom sig.

3.1 Kultur är kommunikation

Vänsterpartiets syn är att kultur är samhällelig. Ytterst är kultur kommunikation mellan människor. Vi människor utvecklar många olika relationer, därför lever vi också i många olika kulturer: i skolan, i kompisgänget, på arbetsplatsen, på flyktingförläggningen eller i köket hemma hos mamma eller pappa. Vi utvecklar olika kulturer i enkönade respektive tvåkönade grupper, om vi umgås med varandra över klass- eller etniska gränser osv.

När det sedan gäller vilken kultur som ska vara normen, den som accepteras i det officiella samhällslivet, finns det olika krafter som påverkar. Det kan vara marknadskrafterna, det kan vara könsmaktsordningen och det kan vara den förda politiken. Politikens roll är då att balansera marknadskrafterna. Den bör också vara att balansera könsmaktsordningen, nämligen se till att kvinnor och män, pojkar och flickor kommer till tals på lika villkor i kultursamhället.

3.2 Kultur för samhällskritik, drömmar och glädje

Kvinnor och män såväl som små barn har en inneboende drift att ifrågasätta orättvisor och göra sig fria från förtryck. Kultur, i en vid mening som kommunikation och samarbete mellan människor, är en viktig förutsättning för att vi ska kunna bekämpa och upphäva ojämlika relationer. Men konst och kultur speglar samtidigt det samhälle vi lever i. All konst är inte nyskapande och framåtsyftande, den kan också konservera traditioner och den kan upprätthålla förtryck och befästa fördomar. Ändå har konst och konstnärligt skapande historiskt varit viktiga för att avslöja orättvisa strukturer, skapa medvetenhet och därmed kraft att bekämpa förtrycket.

Detta ser vi i Vänsterpartiet inte som någon som helst motsättning till att kultur bidrar till drömmar och bildning och till att sprida glädje. Vänsterpartiet ser det som politikens roll att ekonomiskt och med olika beslut som anger ramarna, inte innehållet i kulturen, främja de kulturpolitiska målen.

4 Barnkultur

Att stå på en scen och höras och synas – det är glädje och stolthet. Ätminstone innan vi lärt oss att skämmas över oss själva. Om vi redan från våra första år har tillgång till kultur av olika slag har vi större chans att få behålla glädjen över den egna förmågan.

Här behövs det större samhälleliga satsningar på de grupper av barn som inte har självklar tillgång till allt detta, dvs. där ekonomi, social bakgrund och språk kan förväntas spela in. I förskoleåldern läggs grunden till kulturvanor och språkförmåga. Det har alltså en stor betydelse vilken kontakt vi får från våra första levnadsår med språk, läsande och olika kulturformer. Med drama, teater, film, sång, musik och dans går det att jobba inom alla olika ämnen i skola och förskola. Det går att nå varandra trots olika bakgrund och olika språk.

4.1 Utjämnade geografiska skillnader

Barnkulturen är ett område som enligt politiska beslut på olika nivåer ska prioriteras. För att stämma av det faktiska läget när det gäller barns tillgång till kulturutbud och kulturaktiviteter i hela landet och se vilka åtgärder som behöver vidtas har regeringen i samarbete med Vänsterpartiet tillsatt en Aktionsgrupp för barnkultur som ska komma med slutrapport i april 2006.

I ett första uttalande har Aktionsgruppen redan konstaterat att skillnaderna mellan vad som satsas på barnen i olika kommuner är oerhört stora. När sedan Aktionsgruppen kommer med sin slutrapport måste samhället ha en god beredskap att ta itu med resultatet av deras arbete. Det är gott och väl att gruppen haft ett uppdrag att ta fram goda exempel och sprida dem över landet,

Fel! Okänt namn på

men det kommer inte alltid och överallt att räcka med att utbyta kloka råd, det kommer med säkerhet också att behövas pengar på många håll.

Alltför ofta tillsätter vi utredningar och analysgrupper utan att sedan ha råd att ta itu med de behov som påvisats. Det är dags nu att börja undersöka möjligheterna att finna ett system för att nå en jämnare nivå när det gäller flickors och pojkars tillgång till böcker, sång, musik, dans, film och teater i hela landet och i olika kulturella miljöer. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till system för att jämna ut skillnaderna i landet vad gäller barns tillgång till kultur. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Kulturskolan

Den fria scenkonsten har erfarenhet av att erbjuda barn i hela landet teater, dans och musik. Här gläds vi åt att det i budgeten för 2006 finns ett första tillskott till den fria scenkonsten. Musik- och kulturskolorna har länge levat under stor knapphet i de flesta kommuner och på flera håll t.o.m. lagts ned. Vänsterpartiet är kritiskt till detta sätt att prioritera men inser givetvis att det är en fråga som ligger under det kommunala ansvaret. Vår mening är att det borde finnas en minimistandard för kultur- och musikskolor.

Vi anser också att kulturskolan bör lagfästas, eller, tills dess att detta blir möjligt, att man borde införa ett avgiftstak, som gör kulturskolan tillgänglig även för barn från hushåll med låga inkomster. Regeringen bör därför låta utreda hur kulturskolorna kan permanentas och finansieras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.3 Uppföljning av Barnaktionsgruppens resultat

Det kommunala självbestämmandet är på många sätt en förträfflig princip. Men den har sina problem när det gäller områden där staten åtagit sig att ge alla i landet likvärdiga rättigheter. Decentralisering av kommunala budgetar vilken ägt rum på senare år har på många håll dessutom inneburit att de kommunala anslag som avsatts för barnens kultur splittrats upp så att de enskilda delarna inte räckt till något alls. Hur detta ska hanteras är en grannliga fråga. Vi har slutligen ändå att leva upp till FN:s barnkonventions krav på att "Konventionsstaterna ska respektera och främja barnens rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet".

Vänsterpartiet föreslår att regeringen initierar ett samråd med Sveriges kommuner och landsting för att skapa en gemensam beredskap att följa upp Barnaktionsgruppens resultat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Ett multikulturellt land – vad är det?

I Sverige talas i dag ett 100-tal olika språk. Våra kulturella rötter är djupt knutna till vårt första språk. Men det finns fler faktorer som formar vår kultur: klass, kön, geografiskt läge osv. – allt det som anförs ovan i inledningen till den här motionen.

En arabisktalande gymnasietjej i Rosengård har kanske mer gemensamt med sin skånsktalande tjejkompis än med en arabisktalande kille i samma klass. Det är också troligt att hon har mer gemensamt med både tjejkompisen och killen än med flickorna i den finare privatskolan i andra änden av staden. Killarna (och tjejerna) i hiphoppänget kommer från helt olika världsdelar, men de har ett väldigt tydligt slags kultur gemensamt.

Det går alltså inte att sortera kulturer efter språk. Inte heller efter etnicitet. Flera olika etniciteter kan dessutom rymmas inom ett språk, vare sig det gäller engelska eller arabiska – eller svenska. Och en indisk musiker kan vara engelskspråkig och virtuos på svensk och grönländsk folkmusik eller tysk barockmusik. Vårt land är en del av en global helhet där kulturena möter varandra och blandar sina uttryck. Det kallas ibland världskultur.

5.1 De nationella minoriteterna och Europarådets krav

För våra nationella minoriteter, samer, tornedalingar, romer, sverigefinnar och judar, gäller särskilda rättigheter. År 2000 åtog sig Sverige att följa Europarådets konventioner om att värna de nationella minoriteternas språk och kultur. Därmed är denna kultur specifikt kopplad till språket – som dock i många fall berövats dem av majoritetssamhället. Och den kopplas till etnicitet, men etnicitet registreras inte i det här landet – utom inom Sametinget, där man måste registrera sig och bli godkänd som same för att ha rösträtt. I samernas fall har riksdag och regering dessutom tagit beslut om att den samiska kulturen ska kopplas till en särskild näring, nämligen rennäringen.

Europarådet har följt upp hur de olika konventionsstaterna följer upp sina åtaganden gentemot sina nationella minoriteter. Här har Sverige fått skarp kritik, inte minst i fråga om utbildning och utbildningsmaterial men också när det gäller hur minoriteterna speglas och får utrymme i medierna. Vänsterpartiet menar att regeringen måste ta krafttag för att snarast möjligt undanröja grunden för denna kritik. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.2 Mångkulturåret

År 2006 har av regeringen utsetts att vara ett mångkulturår. För detta ändamål har man avsatt tre miljoner kronor i budgeten och tillsatt en samordnare. Uppgiften ska i första hand vara att få institutioner och myndigheter, som har sin makt och sin budget från staten, att förstå vilken uppgift och vilka skyl-

Fel! Okänt namn på

digheter de har att värna det mångkulturella samhället. Detta anser vi i Vänsterpartiet borde vara en självklarhet även utan mångkulturår. Som enda uppgift för ett sådant år är det alldeles för smalt.

När nu året är utlyst måste vi uppmärksamma och utnyttja de resurser som finns överallt runt omkring oss. Det gäller kvinnor och män som behärskar olika kulturella uttryck och dessutom är beredda att ta och ge, att utveckla den gemensamma kulturen i landet – på samma vis som kulturer alltid har utvecklats. Om vi ska vänta till dess att Dramaten och stadsteatern i X-köping anställt ett adekvat antal personer med annorlunda hud- och hårfärg på lämpliga poster och myndigheterna lärt sig att uppskatta och utnyttja de olika kulturella krafter som omger dem, då får vi vänta för länge. Mångkulturåret måste ges chansen att utnyttja de möjligheter och resurser av olika slag som finns tillgängliga i samhället som helhet.

”Mångkulturåret ska ge tydliga utslag i kulturlivet från 2007 och framöver, annars är satsningen ett misslyckande”, uttalade sig kulturministern inför kulturpolitiker och kulturchefer i augusti i år.

Om satsningen på ett mångkulturår inte ska bli ett misslyckande måste det alltså ges möjligheter att verka vidare under de följande åren. I samarbete med de många livaktiga föreningar och mängder av kompetenta kvinnor och män som är besjälade av att bidra till ett kulturklimat som är jämlikt och inkluderande, måste vi komma fram till en hållbar modell att arbeta kulturpolitiskt efter. Det kan ta tid och det kan krävas resurser, men det är nödvändigt om inte rasism och främlingsfientlighet och segregering ska spräcka samhället. Eller, som Göran Rosenberg uttrycker det i DN: Alternativet till integration är inte ett samhälle utan mångfald utan en mångfald utan samhälle.

Regeringen bör därför tillkännages vad som sägs ovan om mångkulturårets betydelse och behovet av uppföljning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.3 Integration, inte assimilation

Den stora mångfald av språk som talas i Sverige ska ses som en tillgång och inte som ett problem. Det hävdas ofta i offentliga sammanhang. I praktiken ser det annorlunda ut. Nu ska exempelvis enligt en färsk uppgift från Sveriges Radio den turkiska och den spanska redaktionen läggas ner. Motiveringen sägs vara att spansk- och turkisktalande nu bör vara väl integrerade i samhället. Så lätt glömmes vi alltså att vi skulle integrera och behålla mångfalden, inte assimilera och tvinga in alla i samma fälla. Från många olika håll kommer rapporter om hur vi hittills misslyckats med uppdraget att skapa det mångkulturella samhället. Det gäller bostadspolitiken, utbildningspolitiken, mediapolitiken och givetvis kulturpolitiken i stort.

Vi har i Sverige medier som står fria från den politiska makten, men regeringen ska i sändningstillståndet sätta ramarna för Public Service-sändningar, dvs. SVT, SR och UR. I kommande översyn i samband med förnyelse av sändningstillståndet bör därför skillnaden mellan integration och assimilation

understrykas liksom mångspråkigheten som ett grundläggande värde i samhället. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.4 Litteratur på invandrar språken

Kulturrådet har konstaterat att det f.n. inte finns några tillfredsställande sätt att fördela kvalitetsstöd till litteratur på de s.k. invandrar språken. Rådet har därför efterfrågat en kartläggning av det litterära kretsloppet för litteratur på invandrar språk i landet för att få kunskap om vilka behov som finns och vilka åtgärder som krävs. Vänsterpartiet menar också att det behövs ett sådant underlag för att få kunskap om vilka åtgärder som krävs för att förbättra situationen för utgivning och distribution av litteratur på invandrar språken. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

I detta sammanhang bör särskilt undersökas vilka möjligheter som finns till en nordisk samordning av utgivning och ev. översättningar till aktuella språk. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.5 Kultur på de nationella minoritetsspråken

Även för de nationella minoritetsspråken är läget mycket otillfredsställande när det gäller tillgången på litteratur. Myndigheten för skolutveckling gör en insats för att få fram ordböcker och grammatikor, men tillgången till litteratur på romani chib, meänkieli, samiska och jiddisch är mycket svag, på vissa håll obefintlig. Här bör förutsättningarna för att göra gemensam sak med våra grannländer inom Norden vara extra goda. Hittills tycks vi i Sverige till stor del ha åkt snålskjuts på Norge i fråga om samisk litteratur.

I rapporten De nationella minoriteterna och kulturlivet, Kulturrådet 2001, står det att de båda samiska förlagen i Norge drivs med hjälp av norska sameetinget och Nordiska ministerrådet men att det inte finns något samiskt förlag på svensk sida. Dessutom har distributionen av de böcker som publiceras i Norge försämrats. Även när det gäller tillgång till resurser för film på minoritetsspråken samiska och finska tycks möjligheterna att få fram finansiering vara sämre i Sverige än i Norge och Finland. Regeringen bör få i uppdrag att – via Nordiska rådet eller på andra sätt – utreda hur de minoritetsspråkiga kulturen kan stärkas genom samarbete över de nordiska gränserna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Könsmakt

I en motion för ett par år sedan begärde Vänsterpartiet en kartläggning av kulturlivet ur könsmaktsperspektiv, både vad gäller dem som skapar kulturutbudet och dem som använder det. I kartläggningen skulle även ingå hur köns- och maktfördelningen ser ut inom den politiska och byråkratiska sfären.

Fel! Okänt namn på

Det är allmänt känt att kulturkonsumenterna oftast är kvinnor, men hur stor andel av beslutsfattarna är män? Och på vilka poster sitter kvinnorna resp. männen? I svaret på motionen hävdade kulturutskottets majoritet (bet. 2001/02:KrU15) att problemen är tillgodosedda i och med att de kulturpolitiska målen finns och att Kulturrådet har ansvar för utvärdering. Beträffande yttrandefrihet och demokratimålet hänvisar man till en rad utredningar. Vi kan dock inte se att de här frågorna har behandlats i något av de nämnda sammanhangen. Och trots Kulturrådets ansträngningar – vilka vi på intet vis vill förringa – kvarstår problemen i praktiken på scengolvet, i inspelningsstudion, i konsthallarna. Inte minst på musik- och filmområdena råder en kraftig manlig maktdominans.

Enligt musikforskare har exempelvis orkestrarna en oerhört hierarkisk struktur. Kvinnliga musiker är oftast de lägst betalda i orkestrarna och de når sällan eller aldrig dirigentnivån. Kvinnliga kompositörer har svårt att få ekonomiskt stöd och det mesta tyder på att konstnärer som är kvinnor har svårare att få exempelvis stipendier än sina manliga kollegor, även om det här saknas statistik.

I våra större dagstidningars styrelser är det, enligt en färsk undersökning som Riksdagens utredningstjänst gjort, fortfarande en oerhört stark manlig dominans. Av 16 större dagstidningar som undersökts har ingen en kvinna som styrelseordförande och av chefredaktörerna står 5 kvinnor mot 13 män.

När det gäller filmprojekt som får produktionsstöd av Filminstitutet har andelen kvinnor i centrala funktioner rent av sjunkit det senaste året, när det gäller de mer prestigefyllda och välbetalda projekten. Däremot har den stigit när det gäller barn- och ungdomsfilm liksom kortfilm och dokumentärer.

I kulturinstitutionernas styrelser sitter numera en majoritet av kvinnor. Ändå avlöser rapporterna om ojämställdheten inom kulturlivet varandra. Det räcker inte att räkna kvinno- och manshuvuden, det handlar om var makten sitter och det handlar om ingrodda reaktionsmönster. Men, som Birgitta Englin, som för regeringens räkning kartlägger jämställdheten inom scenkonsten, säger: Känner publiken att samhället utanför teatern har hunnit mycket längre och att vi inte hinner med att gestalta det, kommer folk att välja bort teatern.

6.1 Kartlägga och åtgärda

Hur kommer vi då till rätta med snedvridningen? Ska det exempelvis ställas krav på alla institutionschefer, konstnärliga chefer och personalchefer – från Filminstitutet till regionteatrarna – och på samtliga tjänstemän som fördelar bidrag och anslag inom kultursektorn att de utbildas i könsmaktsfrågor? Och är det dags att aktualisera det gamla kravet om kvotering till mediastyrelser? Vänsterpartiet anser att en aktionsgrupp, liknande den som finns inom barnkulturområdet, bör tillsättas och ges i uppdrag att kartlägga kulturlivet ur ett könsmaktsperspektiv samt överväga åtgärder och samla positiva exempel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ett liknande maktförhållande som det som präglar kvinna–man gäller också för heteronormativitet kontra HBT-perspektiv. Detta behandlar vi i en särskild motion.

7 Kulturpolitik för Rosengård och Nattavaara

Kultur- och fritidspolitik är viktiga grundstenar i en regionalpolitik som ska se till hela landets bästa – till storstadsregionernas ytterområden såväl som hela resten av landet.

7.1 Lokaler för kultur och demokrati

Tillgången till kulturella mötesplatser är avgörande för en regions utveckling såväl som för hela demokratin. Föreningslivet behöver utrymme, för rena kulturföreningar lika väl som för ungdomsorganisationer, kvinno- och minoritetsföreningar. Det behövs lokaler för folkbildning, amatörkultur, gästspel i form av konserter, dans- eller teaterföreställningar ute i byar och lokalsamhällen lika väl som för regionala institutioner som länsteatrar och läns museer.

Stöden till icke-statliga kulturlokaler och gemensamma samlingslokaler förutsätter en regional eller lokal motprestation, vilket Vänsterpartiet finner helt rimligt. Men något måste göras för att få detta att fungera bättre än i dag. En aktiv dialog behövs antagligen mellan bidragsgivande parter centralt och regionalt, i stil med den som i dag äger rum mellan Västra Svealandsregionen och Statens kulturråd. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på framtida finansiering och lösningar när det gäller icke-statliga kulturlokaler och gemensamma samlingslokaler. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.2 Samordning mellan lokalt, regionalt och statligt

Det behövs regional produktion och distribution av film lika väl som visning av film lokalt. Här kan den digitala biografen komma att innebära ett stort uppsving för mindre orter. Det behövs länsbibliotek lika väl som folk- och skolbibliotek men också arbetsplatsbibliotek. Länsmusikens och Rikskonserter utbud ska komplettera och stödja varandra, inte konkurrera.

Det är kulturpolitikens ansvar att få allt detta att fungera. Det kan innebära att vissa områden måste stärkas, det kan också innebära att strukturen med regionala institutioner och lokala stöd av olika slag måste finslipas så att inte de ena tar död på de andra. Så bör exempelvis en länsmusik eller en länsteater inte kunna nöja sig med att ta in föreställningar, musiker eller kända skådespelare från storstäderna. En livaktig musiker- och skådespelarkår ska finnas även ute i regionerna. Regeringen bör återkomma med förslag till strategi för samordning mellan kulturinstitutioner och verksamheter på lokal, regional

Fel! Okänt namn på

och nationell nivå. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.3 Digital-tv ska fungera

Digitaliseringen av televisionen handlar om att bibehålla en radio och tv i allmänhetens tjänst – dvs. en s.k. Public Service som når alla hushåll i hela landet. Det är en pusselbit som det är absolut nödvändigt att få på plats utan att det innebär alltför stora avbräck eller problem för hushållen.

Vänsterpartiet har motsatt sig att tv-avgiften höjs samtidigt som människor runt om i landet känner osäkerhet inför vad den nya tekniken kommer att medföra för deras del. För det kravet har vi inte fått gehör hittills, men ännu viktigare än denna marginella höjning är just nu att nedsläckningen av det analoga sändningsnätet anpassas till den tekniska utvecklingen så att folk vet vad de har att räkna med. Den kommitté som tillsatts för att bevaka övergången måste få klara direktiv om detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Amatörer och proffs

I ett fullödigt kulturklimat förutsätter en högklassig professionell kultur att det finns en rik amatörkultur och vice versa. Amatörkulturen är dessutom en kulturform som har förutsättningar att nå alla i hela landet.

Det har alltid funnits människor som upprätthållit det kulturhistoriska arvet, spelat folkmusik och annan musik, sjungit i körer, spelat teater osv. På senare år har denna amatörkultur fått en ny styrka och kraft och blivit alltmer synlig i samhället. Detta har givit oss en klarare uppfattning om en annan kultur än den vi brukat uppleva på teatrar och i konsertlokaler. En kultur som ligger närmare folks vardag och som det är lätt att känna igen sig i och göra sig själv aktivt delaktig av. Den kulturen är viktig såväl för vår självbild och vår självkänsla som för omvärldens syn på Sverige. Och den är med sin bredd en oerhört viktig förutsättning för nyrekryteringen till de professionellt utövade konstarna.

Även samarbetet mellan professionella och ickeprofessionella kulturutövare är berikande för kulturen och för hela samhället och något som måste ha stöd i kulturpolitiken. Kulturpolitiken handlar om pengar, bara undantagsvis om lagar. När det gäller anslag är det så gott som uteslutande den professionella kulturens behov av pengar som diskuteras. Därför vill vi här ge utrymme särskilt för amatörernas behov.

8.1 Samhällets stöd till amatörerna

Stora delar av amatörkulturen är beroende av samhällets stöd, men de summor det handlar om är oerhört små i förhållande till den betydelse de har för kulturliv, folkhälsa och demokrati. Ändå har anslaget till de centrala amatörorganisationerna, som fungerar som stöd, kunskapsbanker och inspiratörer för kulturföreningar över hela landet, minskat i reala termer sedan det kom till för 30 år sedan.

Vänsterpartiet anser att stödet till amatörkulturen måste organiseras och ses över så att denna stora del av kulturlivet får en andel av kulturbudgeten som motsvarar dess faktiska betydelse, även om detta skulle betyda att den totala ramen för kulturbudgeten måste vidgas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi menar också att den ordning som nu gäller, där anslagen till institutioner och vissa statligt stödda verksamheter får en automatisk anslagsuppräkningsallteftersom priser och löner stiger (s.k. PLO), måste breddas till att gälla alla kulturverksamheter, även amatörverksamheter. Regeringen bör låta utreda möjligheten av att alla kulturverksamheter inklusive amatörföreningarnas riksorganisationer får en automatisk anslagsuppräkningsallteftersom priser och löner stiger (s.k. PLO). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.2 Ansvar för amatörkulturen fortfarande oklart

Vi har tidigare från Vänsterpartiets sida begärt att det görs en översyn av hur ansvaret för amatörkulturen ska samordnas. Den oklara ansvarsfördelningen främst mellan Statens kulturråd och folkbildningen/studieförbunden har varit och är ett stort problem. I kulturutskottets svar på motionen (mot. 2003/04:KrU5 s. 19) understryks amatörkulturens betydelse för människors delaktighet i kulturen och deras möjlighet till eget skapande. I övrigt hänvisade utskottet i sitt ställningstagande till den statliga utredning, SUFO 2, som behandlade folkbildningen och även förväntades belysa dess roll i förhållande till amatörkulturen.

Utredningen har nu avgivit sitt betänkande "Folkbildning i brytningstid" (SOU 2004:30). I kap. 5.6.5 behandlas Folkbildningen och amatörkulturen. Utredningen skriver att den "inte ser det som utvecklande för den amatörkulturella verksamheten" att det även i fortsättningen hävdas att studieförbunden har ansvar att "särskilt stödja amatörkulturens föreningsliv".

Inte heller har Kulturrådet visat sig intresserat av att ta övergripande ansvar för amatörkulturen. Däremot har ax, Amatörkulturens samrådsgrupp, axlat uppgiften att samråda och samordna. Organisationen har nu funnits sedan 1996 och har ett femtontal medlemsorganisationer och en regelbunden verksamhet. Amatörkulturorganisationerna i ax har kritiserat det nuvarande systemet där amatörkulturpengarna kommer via studieförbunden. Vänsterpartiet anser att problemet med det oklara ansvaret för amatörkulturen måste lösas med det snaraste. Regeringen bör tillsätta en grupp bestående av samtliga berörda parter inklusive Amatörkulturens samrådsgrupp för att förutsätt-

Fel! Okänt namn på

ningslöst utreda var det övergripande ansvaret för amatörkulturen ska ligga, ax. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Folkbildning av och för folket

Den folkbildning som är ett kännemärke för Sveriges och de nordiska ländernas samhälls- och bildningssyn har under ett antal årtionden fått se sina ekonomiska ramar så kraftigt insnävade att den ursprungliga idén om en bildning av och för folket inte längre kan uppfyllas. Detta särskilt som den nya tiden – det mångkulturella samhället – ställer helt nya krav.

Folkbildningsrådet visade i en rapport år 2000 att kommunerna under 1990-talet minskat sina bidrag till studieförbunden med 40 %. I relation till statsbidragen har kommunernas bidragsandel sjunkit från ca 55 % till 30 %.

Sedan dessa siffror presenterades har utvecklingen tyvärr gått ytterligare bakåt och studieförbunden trängts tillbaka ekonomiskt över den gräns där man kan hävda att deras verksamhet p.g.a. de allt högre deltagaravgifterna är tillgänglig för hela, eller ens större delen av, befolkningen.

För folkhögskolorna ser utvecklingen helt annorlunda ut, främst med anledning av Kunskapslyftet, som inneburit stora, men tidsbegränsade tillskott. Detta har också inneburit en starkare statlig styrning av innehållet och således har man i dessa fall fjärrmat sig från den ursprungliga folkbildningstanken. I och med att Kunskapslyftet fasats ut har sedan även folkhögskolorna förlorat en mycket stor del av sin ekonomi.

När det gäller folkhögskolorna tas Vänsterpartiets förslag upp i en särskild motion.

9.1 Stat, kommuner och landsting – vilka ska betala?

Statens utvärdering av folkbildningen, SUFO 2 (SOU 2004:30), konstaterar att kommunerna inte tagit den del av det nationella ansvaret för studieförbunden som regering och riksdag efterfrågat. Vänsterpartiet har i tidigare motion tagit upp detta och har då hänvisats till pågående utredningar. Eftersom SUFO 2 lagts fram och bekräftar den bild vi tidigare givit, ser vi oss föranledda att upprepa tidigare krav.

För att undvika att nagga den kommunala självbestämmanderätten i kanten är det nödvändigt att få till stånd en dialog med kommuner och landsting om hur det nationella ansvaret för folkbildningen ska tas och fördelas. Därför bör regeringen tillsätta en arbetsgrupp bestående av representanter för stat, landsting och kommuner samt Folkbildningsrådet för att utreda hur ansvaret för folkbildningen ska tas och fördelas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9.2 Mindre pengar trots mer verksamhet

Studieförbund har vittnat om, och även SUFO 2 tar upp, problematiken kring bidragstilldelningen. Man menar att statsbidragen stått stilla trots att vissa verksamheter ökat eller minskat. En del studieförbund har i det skenet fått mer pengar genom att de minskat sin verksamhet, andra har fått mindre pengar trots ökad verksamhet. Det är naturligtvis viktigt att det finns något slags skyddsnät för studieförbunden så att inte bidragen pendlar upp och ner för mycket, men vi anser att bidragstilldelningen på ett bättre sätt måste följa verksamhetsutvecklingen.

Med anledning av detta vill vi att riktlinjerna för Folkbildningsrådet på detta område ses över för att bli tydligare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9.3 Folkbildning och mångkultur

SUFO 2 har ett långt avsnitt om folkbildningen och mångkultur/integration. Man har gjort en ordentlig genomgång av läget när det gäller folkhögskolor och studieförbund och huruvida verksamheterna tjänar som arenor för dialog och därmed för integration. Svårigheterna att med den traditionella uppbyggnaden av den svenska folkbildningen, där olika – oftast gamla, väl intrimmade – folkrörelser skall stå för den demokratiska strukturen medan invandrare och nationella minoriteter står för en stor del av underlaget för verksamheten, visar sig inte oväntat skapa en kraftig obalans.

Många goda intentioner hos studiearrangörerna strandar på bristande förmåga att fånga upp kursdeltagarnas perspektiv och utgå från deras behov. I stället uppfattar man oftast det svenska som norm och det ”mångkulturella” antingen som problem eller som något utifrån kommande som ska assimileras i det svenska. Invandrarföreningarna å sin sida känner att de ska passas in i en viss form för att få del av de medel som studieförbunden förvaltar och fördelar.

Detta är knappast några överraskande upptäckter, även om det är sorgligt att man faktiskt inte kommit längre ännu år 2005. Säkert finns det, som utredningen nämner, möjligheter att dra lärdomar av hur man arbetar med multikulturell utbildning i andra länder med blandade kulturer.

Det kan säkert också bli nödvändigt att göra ingrepp i själva folkbildningens struktur. Hur som helst måste man komma fram till en modell där de invandrade och de nationella minoriteterna är jämbördiga parter och inte längre främmande element som ska inlemmas i svensk kultur med hjälp av överförande av svenska värderingar.

Vänsterpartiet räknar med att få tillfälle att påverka de förslag som ska föreläggas riksdagen med anledning av utredningens betänkande och avstår därmed från att här komma med egna förslag när det gäller folkbildning, mångkultur och integration.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 1 oktober 2005

Lars Ohly (v)

Lars Bäckström (v)

Berit Jóhannesson (v)

Sermin Özurküt (v)

Lennart Gustavsson (v)

Alice Åström (v)

Rossana Dinamarca (v)